

DE GESCHIEDENIS VAN DE STAD IN TEKENINGEN

INLEIDING

De afgelopen tien jaar heeft de vlaardingse archiefdienst op grote schaal zijn activiteit gericht op het verwerven van tekeningen, aquarellen en dergelijke, waarin inmiddels historisch geworden situaties zijn vastgelegd, of stadsbeelden die uiteraard eens historisch zullen worden. Dat laatste kan vrij snel zijn, doordat er wordt afgebroken en gebouwd.

Nu kun je die steeds veranderende stad ook fotograferen of filmen of je verzamelt er de oude foto's van die je te pakken kunt krijgen. Dat doet de archiefdienst óók, want dat is de aangewezen instelling om de papieren getuigenissen van het verleden op te sporen en te beheren. Maar er is een belangrijk verschil tussen foto's en tekeningen. Tekeningen zijn subjectiever dan foto's, ook al zijn ze nog zo realistisch. Een tekening geeft weer wat de maker ziet of wil zien. De tekening registreert hoe de maker zijn object ervaart, met sympathie of met antipathie, maar altijd emotioneel en verstandelijk er bij betrokken. De ene meester zal een stadsgezicht geïdealiseerd weergeven, terwijl een andere kunstenaar precies dezelfde situatie somber, als in een boze droom gezien uitbeeldt. Tekeningen zijn altijd een deel van de mens die ze maakt, gebonden aan de tijd waarin en de plaats waarop ze ontstonden, onderhevig aan mode, want die bestaat er net zo goed in het kijken naar iets als in het je kleden. Zo zijn, om een voorbeeld te noemen, tekeningen van voor 1940 in het algemeen zachter en vriendelijker dan die van onze tijd. Tekeningen zijn net als boeken een oordeel over een situatie. Tekeningen die stadsgezichten als onderwerp hebben zijn daardoor van gemengd cultureel-artistieke en historisch-documentaire waarde.

Aan de hand van foto's willen wij hier een overzicht geven van wat de archiefdienst tussen 1971 en 1980, maar vooral de laatste paar jaar, heeft aangekocht, via gerichte tekenopdrachten aan kunstenaars en door middel van het kopen van oudere tekeningen. En niet te vergeten via schenking, want er zijn altijd mensen met een zo grote gemeenschapszin dat ze tekeningen aan de archiefdienst schenken, zoals de kunstenaar Kornelis Lodder, die hierna verder ter sprake komt. De hier afgebeelde tekeningen worden bovendien van 25 november tot en met 5 januari 1981 in het AMRO-bankgebouw aan het Veerplein geëxposeerd, in originali uiteraard.

Al met al is dit beeldverhaal tevens een verantwoording van de visie van de archiefdienst op wat die de moeite van het verzamelen waard heeft geacht. Daarnaast is het een soms eerste, voor anderen hernieuwde kennismaking met enkele vlaardingse en andere kunstenaars die Vlaardingen het portretteren waard achtten. Wij tonen daarbij niet alles wat de archiefdienst de laatste tien jaar aan tekeningen heeft aangeworven, maar we hebben een selectie gemaakt op grond van een zo groot mogelijke verscheidenheid van kunstenaars en van afgebeelde situaties. Dikwijls getekende en overbekende stadsgesichten, hoe knap gemaakt ook, hebben wij zoveel mogelijk buiten ons verhaal gehouden, evenals eerder geëxposeerd materiaal. We zullen nu de kunstenaars, in alfabetische volgorde, hun verhaal laten doen, want daar gaat het tenslotte om.

Theo J. Poelstra

JAN BURGERHOUT

Jan Adrianus Burgerhout, geboren 1919, woont en werkt al zijn leven lang in Rotterdam. Veel werk van hem is te vinden bij de rotterdamse archiefdienst, waarvoor hij met name het bouw- en graafwerk in de Europoort en het Botlekgebied vastlegde. Er is wel eens van Burgerhout gezegd dat hij meer vorm- dan kleurgevoel heeft, dat zijn kleuren aan de donkere kant blijven. Burgerhout zelf heeft geen andere pretentie dan een goed aquarellist te zijn, dat is zijn vak. Hij wil eerlijk werk leveren en heeft „schijt aan naam en faam”.

- 1 *Jan Burgerhout. Saneringsgebied aan de Peperstraat, met op de achtergrond het stadhuis en de toren van de Grote Kerk. 1971. Aquarel. Hoog 50 : breed 67 cm. Aankoop 1971.*

JAN GOEDHART

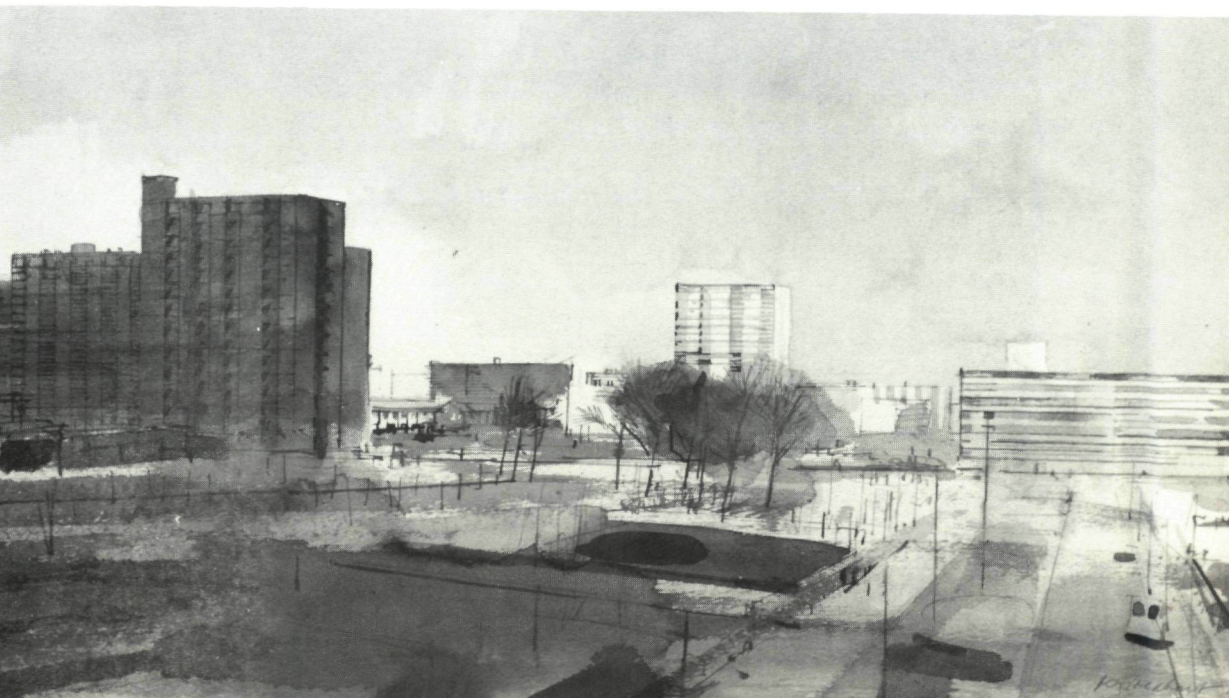
Jan Andreas Goedhart, geboren in 1919 in Rotterdam, woont en werkt aldaar. Heeft evenals zijn „schoolgenoten” Burgerhout en Charles Kemper veel werk in opdracht gemaakt voor de Gemeentelijke Archiefdienst van Rotterdam. In 1974 moest een door Goedhart geschilderd afscheidsportret van Rotterdam's burgemeester Thomassen naar de zolder of de kelder verdwijnen, omdat de stadsbestuurder er te autoritair opstond en naar eigen zeggen niet zo was. De kunstcriticus Dolf Welling noemt Goedhart onder meer een serieus landschapskunstenaar.

- 2 *Jan Goedhart. Flatgebouwen in Holy-Zuid, gezien vanaf het Holyziekenhuis. 1972. Aquarel. 44 : 64 cm. Aankoop 1972.*



1.

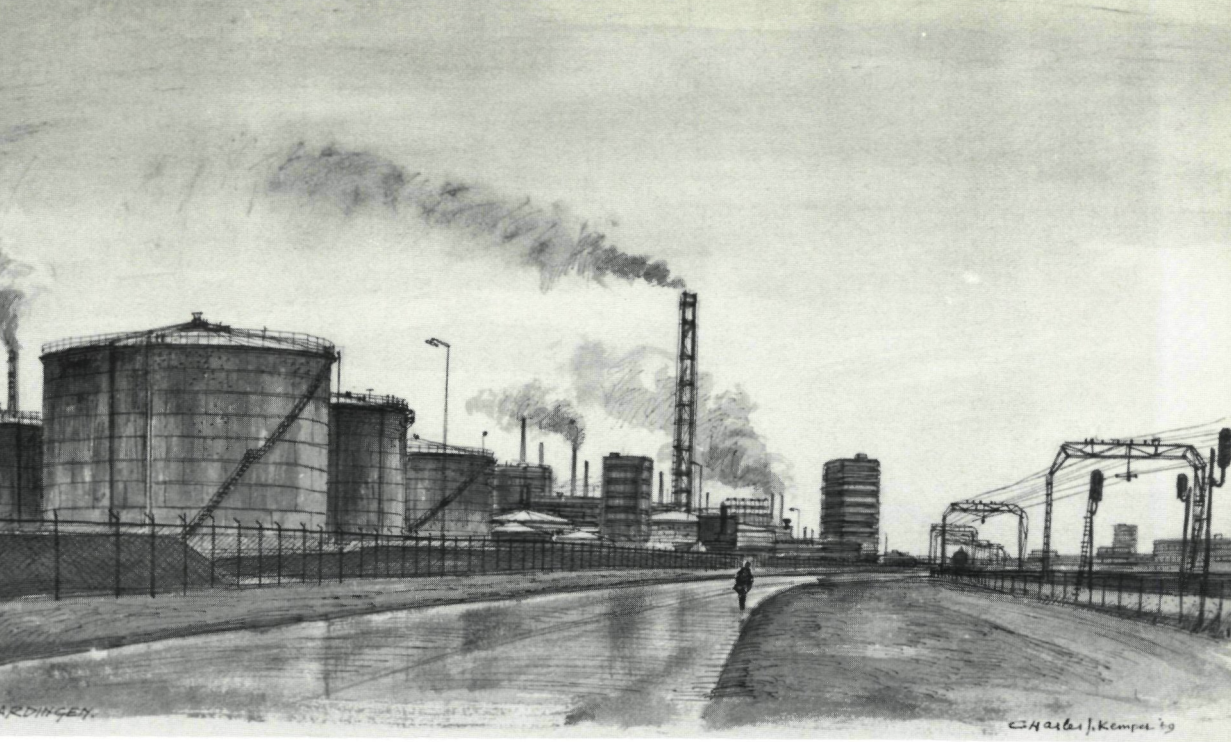
2.



CHARLES KEMPER

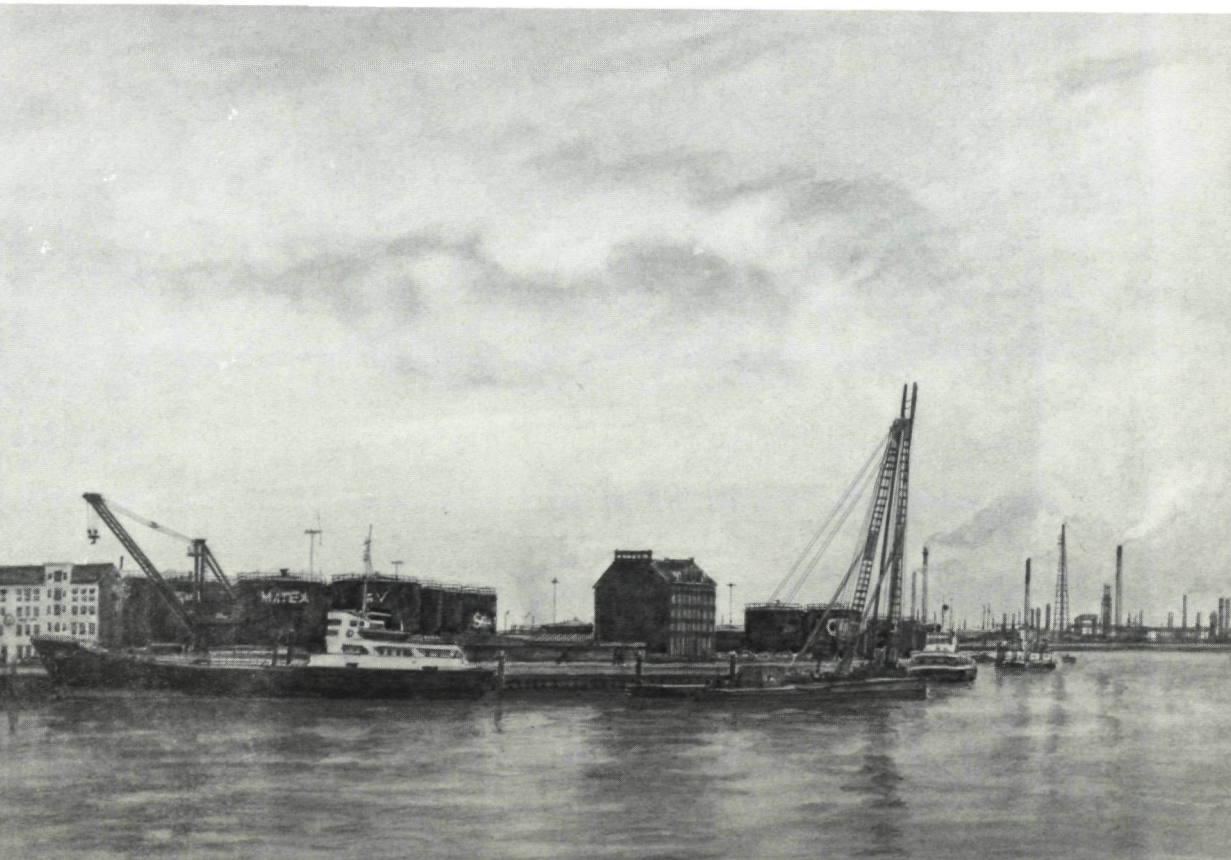
Charles Jean Kemper, geboren 1913, woont en werkt in Rotterdam vanaf 1934. De liefde voor beeldende kunst kreeg hij van zijn vader mee, een inspecteur van politie die schilderijen verzamelde en een verdienstelijk amateurschilder was bovendien. Een paar jaar geleden verscheen in Delft een boek met reproducties van delftse tekeningen van Kemper. Zijn werk hebben wij omschreven gevonden als een „enigszins stugge weergave van stad en land, fors van lijn, zonder behaagzucht, vaak een beetje somber, een enkele keer iets onzeker, meestal rechttoe rechthout, knap en plezierig om te zien”.

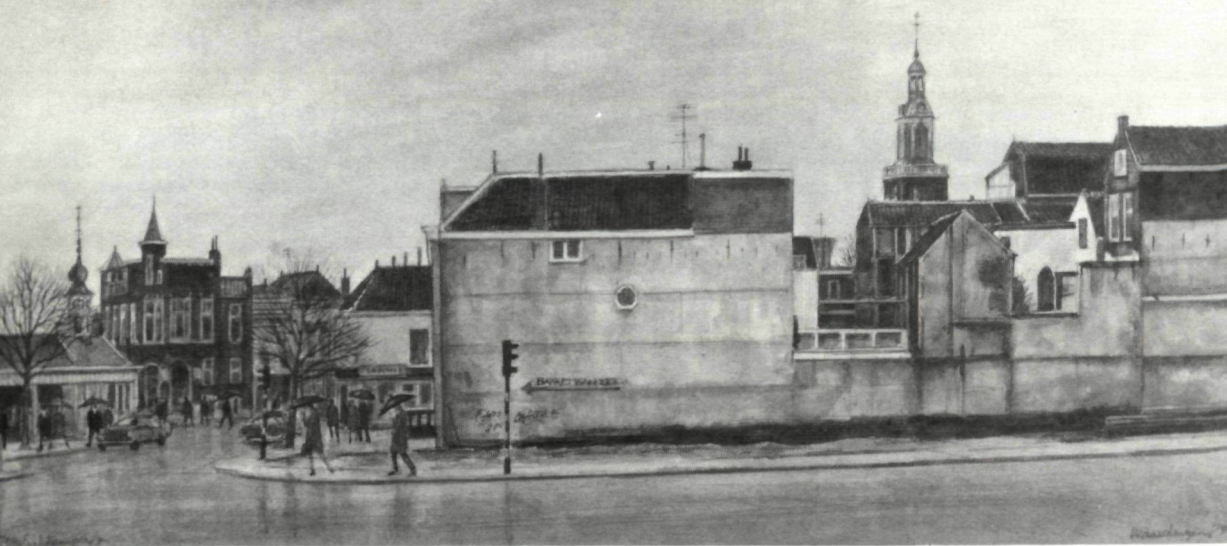
- 3 *Charles Kemper. Deltaweg met opslagtanks van de Shell, gezien in de richting van de Windmillfabriek. 1969. Gewassen pentekening. 30:54 cm. Aankoop 1979.*
- 4 *Charles Kemper. Koningin-Wilhelminahaven met opslagtanks Nieuwe Matex, gezien vanaf de noordkant. 1979. Aquarel. 49:65 cm. Aankoop 1979.*
- 5 *Charles Kemper. Zuidelijk deel Westhavenplaats met achterkant Hoogstraat, gezien vanaf de Blokmakersplaats. 1979. Aquarel. 41:63 cm. Aankoop 1979.*
- 6 *Charles Kemper. West- en Oosthavenkade, gezien vanaf de Oosthavenkade in noordwestelijke richting. 1979. Aquarel. 55:69 cm. Aankoop 1979.*
- 7 *Charles Kemper. Spoorwegviaduct over de Binnensingel. 1979. Aquarel. 52:62 cm. Aankoop 1979.*



3.

4.





5.

6.



MAARTEN KEMPER

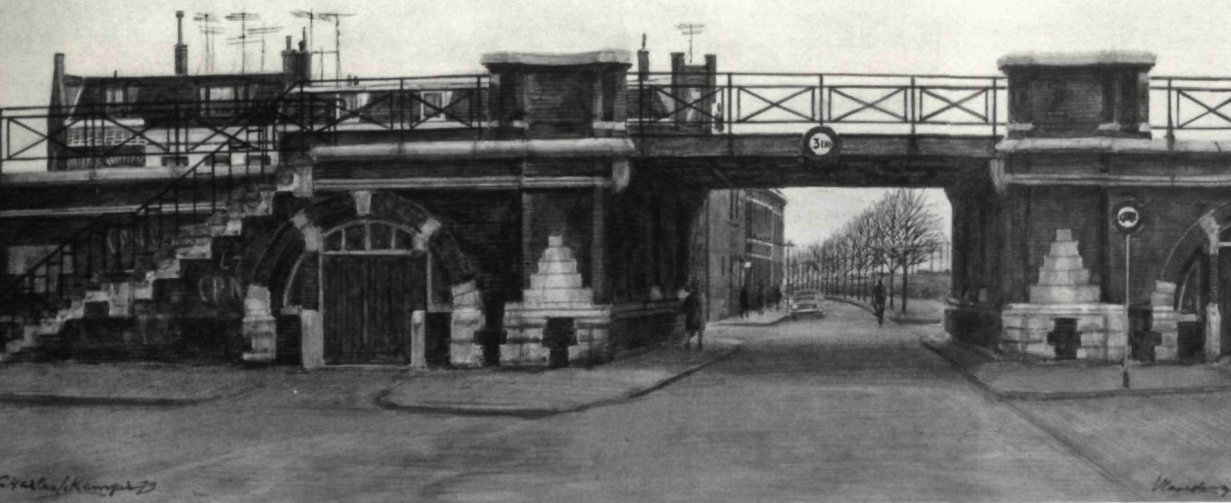
Charles Maarten Kemper, zoon van Charles Jean Kemper, geboren in 1944, werkte tot voor enkele jaren in Rotterdam. Zijn werk uit die tijd is vaak beklemmend van sfeer, maar in zijn schijnbare eenvoud raak.

- 8 *Maarten Kemper. Westerhavenhoofd en café 't Platje, met de overzijde van de Nieuwe Maas. 1970. Gewassen pentekening. 38:56 cm. Aankoop 1973.*

KORNELIS LODDER

Kornelis Lodder, die naar eigen zeggen altijd met „Korn. Lodder” signeerde om de melige aanspraak Klodder te vermijden, is Vlaardinger gebleven vanaf zijn geboorte in 1892. Na de voltooiing van zijn kunstopleiding aan de rotterdamse en de haagse academie en zijn militaire diensttijd van 1916—1919, bleef hij tot zijn pensionering in 1957 toe bij een tapijtfabriek werken. Schilderen en tekenen deed hij toen in zijn vrije tijd. Pas vanaf 1957 is hij zich daar volledig op gaan toelagen. Jammer van deze talentvolle kunstenaar, die blijkens de aankondiging van een tentoonstelling van zijn werk in de Visbank in 1956 een sterk eigen karakter had, met zijn opvallende „wilgentekeningen” en de latere meer abstracte ingewikkelde composities van kleuren en lijnen die vogels en vissen voorstellen. Kornelis Lodder schonk in 1968 zeven tekeningen aan het Visserijmuseum en in 1979 negentien aan de Archiefdienst van Vlaardingen.

- 9 *Kornelis Lodder. Boerderij van J. Smit, Maassluisdijk 114. Ca 1910. Potlood. 20:27 cm. Schenking 1979.*
- 10 *Kornelis Lodder. Sluis en huizen aan de Vlaardingsevaart beneden de RK kerk aan de Hoogstraat. Ca 1930. Crayon. 27:23 cm. Schenking 1979.*
- 11 *Kornelis Lodder. Hofje van Polderman alias van Gekke Gerrit, aan de westzijde van de Landstraat. Ca 1930. Oostindische inkt en aquarel. 38:28 cm. Schenking 1979.*
- 12 *Kornelis Lodder. Hoflaan en Oosthavenkade met Oude Havenbrug. Ca 1940. Oostindische inkt. 33:42 cm. Schenking 1979.*
- 13 *Kornelis Lodder. Viersprong Landstraat-Kerksteeg-Vleersteeg-Dayer, met de achterkant van de huizen aan de Markt. Ca 1940. Oostindische inkt en crayon. 32:25 cm. Schenking 1979.*
- 14 *Kornelis Lodder. De Grote Kerk gezien vanaf linksachter. 1910. Crayon. 49:57 cm. Schenking 1979.*



7.

8.





9.



10.



11.

12.





13.





HERMAN PARADIES

Herman Cornelis Adolf Paradies (1883-1956) woonde en werkte tot 1940 in Rotterdam en daarna in Schiedam. Hij tekende voornamelijk stadsgezichten die thans erg gewaardeerd worden. Dat was niet altijd het geval. Een recensent van een tentoonstelling van werk van Paradies bij de rotterdamse archiefdienst schreef in 1949 in de Maasbode: „Paradies leeft in zijn eigen wereld en die wereld is de onze niet. Zijn wereld kent geen verschil in stemming; zelfs geen verschil in jaargetijde of weersgesteldheid. De hemel is blauw met witte wolken; de kleuren zijn overal dezelfde en de zon doet bij Paradies veel beter zijn best dan in de werkelijkheid. Sommige mensen vragen, of het dan nodig is, dat men afziet van een zonnige kijk op deze stad (bedoeld wordt Schiedam). Heeft het geen waarde om vriendelijkheid te vinden, waar deze ogenschijnlijk niet gezocht behoeft te worden. Ons antwoord daarop is: Dit heeft niet alleen geen waarde, het is een gevaar”. Aldus een beoordelaar uit een tijd met verse herinneringen aan schrijnende armoede die geen oude binnenstad meer kon zien.

- 15 *Herman Paradies. De spoorbrug over de Buitenhaven, gezien in de richting van NS-station Vlaardingen-Centrum. Ca 1940. Aquarel. 51 : 71 cm. Aankoop 1974.*
- 16 *Herman Paradies. Vlaardingsevaart in de zomer, ter hoogte van de begraafplaats Emaus, gezien naar het westen. Ca. 1950. Potlood. 31 : 49 cm. Aankoop 1979.*
- 17 *Herman Paradies. Oude huisjes aan het Westnieuwland met op de achtergrond de toren van de Grote Kerk. Ca 1950. Potlood. 31 : 45 cm. Aankoop 1979.*

15.





16.

17.



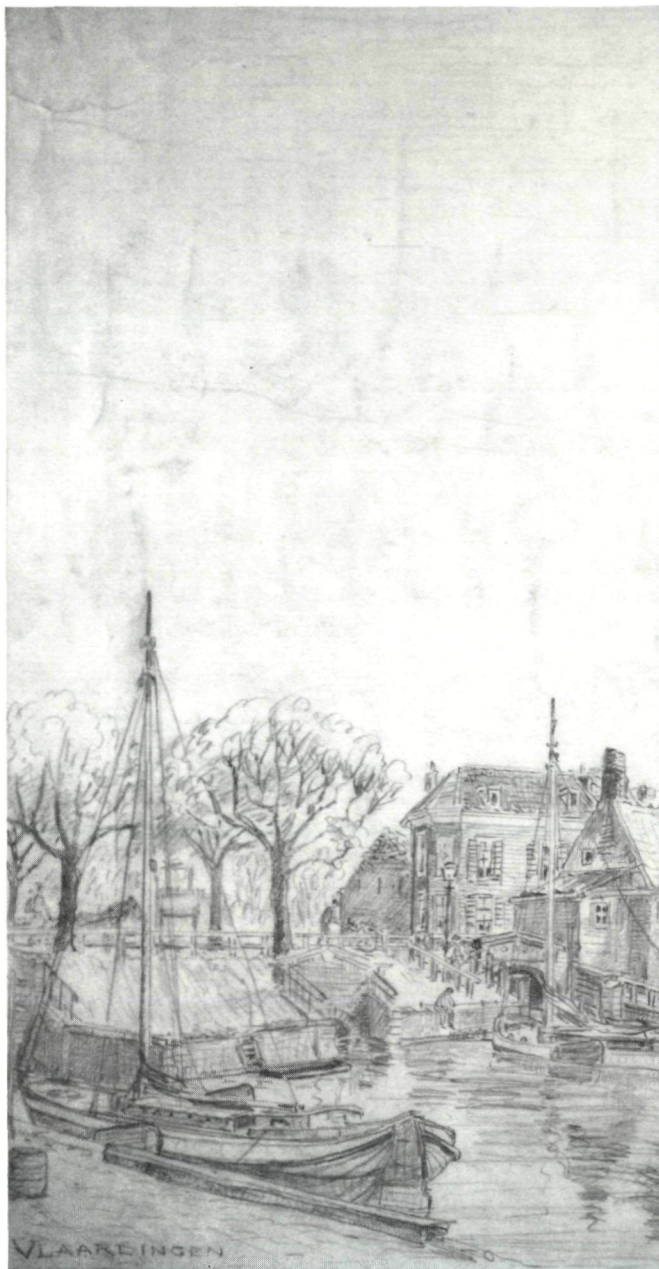
EUGÈNE RENSBURG

Eugenius Rensburg (1872-1956) heeft grote naam gemaakt als tekenaar van stadsgezichten.

Naar het oordeel van tijdgenoten was hij een handig en nauwkeurig werker, die echter oppervlakkig bleef en niet in zijn onderwerp doordrong.

Rensburg, van huis uit Hagenaar, heeft meer dan 5.000 etsen gemaakt, waarvan ongeveer 450 van Rotterdam.

18. *Eugène Rensburg.*
Vlaardingsevaart en RK
kerk aan de Hoogstraat
met de bebouwing
daartegenaan. 1928.
Potlood. 57 : 73 cm.
Aankoop 1979.



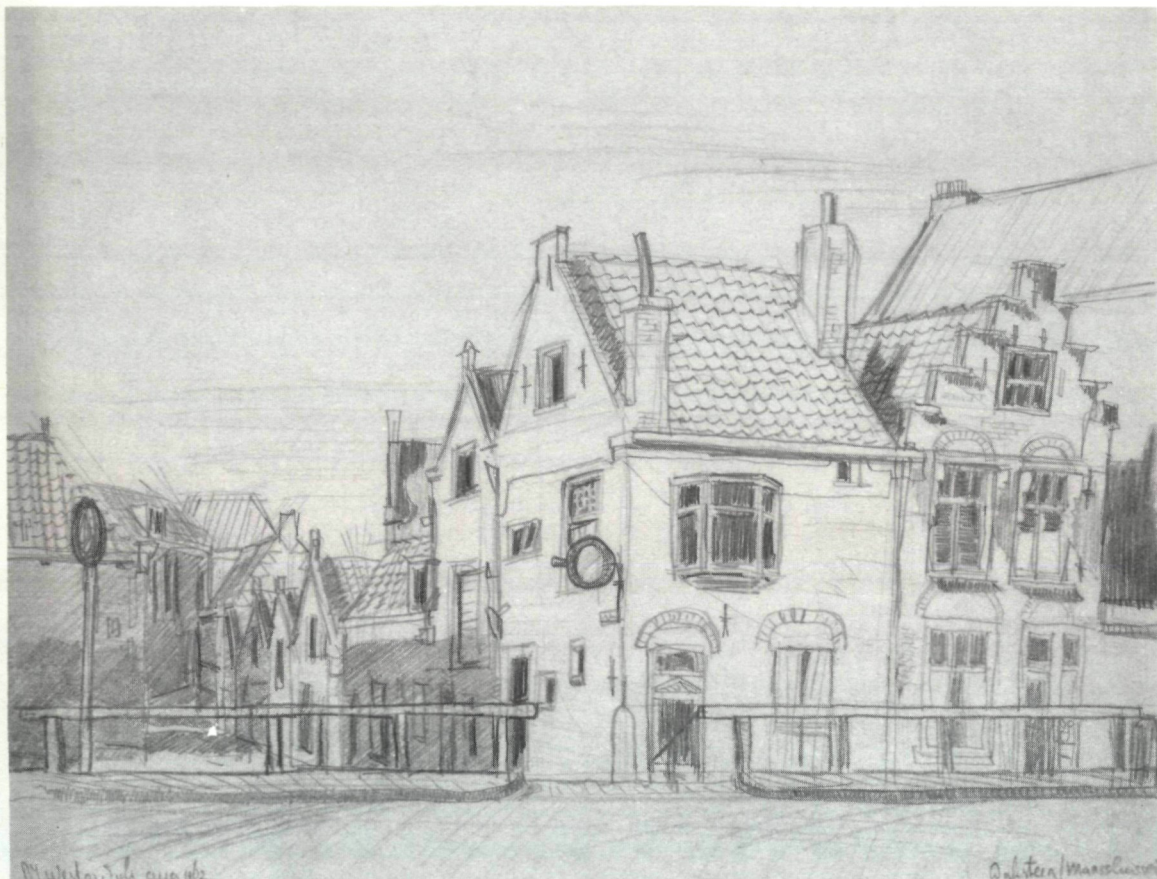


PAUL WESTERDIJK

Paulus Johannes Westerdijk werd op 14 maart 1942 in Vlaardingen geboren. Hij studeerde aan de Academie van Beeldende Kunsten te Rotterdam van 1959-1963, maar werd na zijn studie gewoon gemeenteambtenaar om in zijn vrije tijd geschiedenis MO te studeren. Een opleiding die hij in 1976 voltooide. Westerdijk werd in 1974 leraar geschiedenis en is dat gebleven. Zeer actief is hij in de Historische Vereniging Vlaardingen. Zijn veelzijdigheid komt verder tot uiting in het feit dat hij tot voor twee jaar actief voetbalde in De Zwaluwen. Nu is hij overgegaan op schaken. Teken en doet Paul vooral 's zomers in zijn vacantiетijd. Ook hier zeggen wij: jammer! Werk van Paul Westerdijk is behalve in vele particuliere handen en bij de vlaardingse archiefdienst ook te vinden in het Streekmuseum Jan Anderson.

- 19 *Paul Westerdijk. Dijksteeg gezien vanaf de Maassluisdijk. 1962. Potlood. 24:31 cm. Aankoop 1979.*

19.





20.

21.



- 20 *Paul Westerdijk. Dichtgemetselde afbraakpanden aan de Eerste Van Leyden Gaelstraat, met op de achtergrond de toren van de kerk aan de Binnensingel. 1979. Gewassen pentekening. 28:40 cm. Aankoop 1980.*
- 21 *Paul Westerdijk. Achterzijde noordkant Koningin-Wilhelminahaven met gebouw Doggermaatschappij. 1979. Gewassen pentekening. 28:40 cm. Aankoop 1980.*
- 22 *Paul Westerdijk. Vlaardingsevaart in de winter met aanlegsteigers en boten ter hoogte van de begraafplaats Emaus, gezien in de richting van rijksweg A-20. 1974. Gewassen pentekening. 24:31 cm. Aankoop 1979.*
- 23 *Paul Westerdijk. Achterzijde huizenwestkant Hoogstraat tegen de achtergrond van de RK kerk aldaar. 1979. Gewassen pentekening. 24:31 cm. Aankoop 1980.*
- 24 *Paul Westerdijk. Visserijmuseum en pakhuizen Westhavenkade, gezien vanaf de Oosthavenkade. 1979. Gewassen pentekening. 24:31 cm. Aankoop 1980.*
- 22.





23.

24.





25.

25 *Paul Westerdijk. De Schoolstraat vanaf de Markt gezien.*
· 1980. Gewassen pentekening. 24 : 30 cm. Aankoop 1980.

WILLEM VAN 'T WOUTD

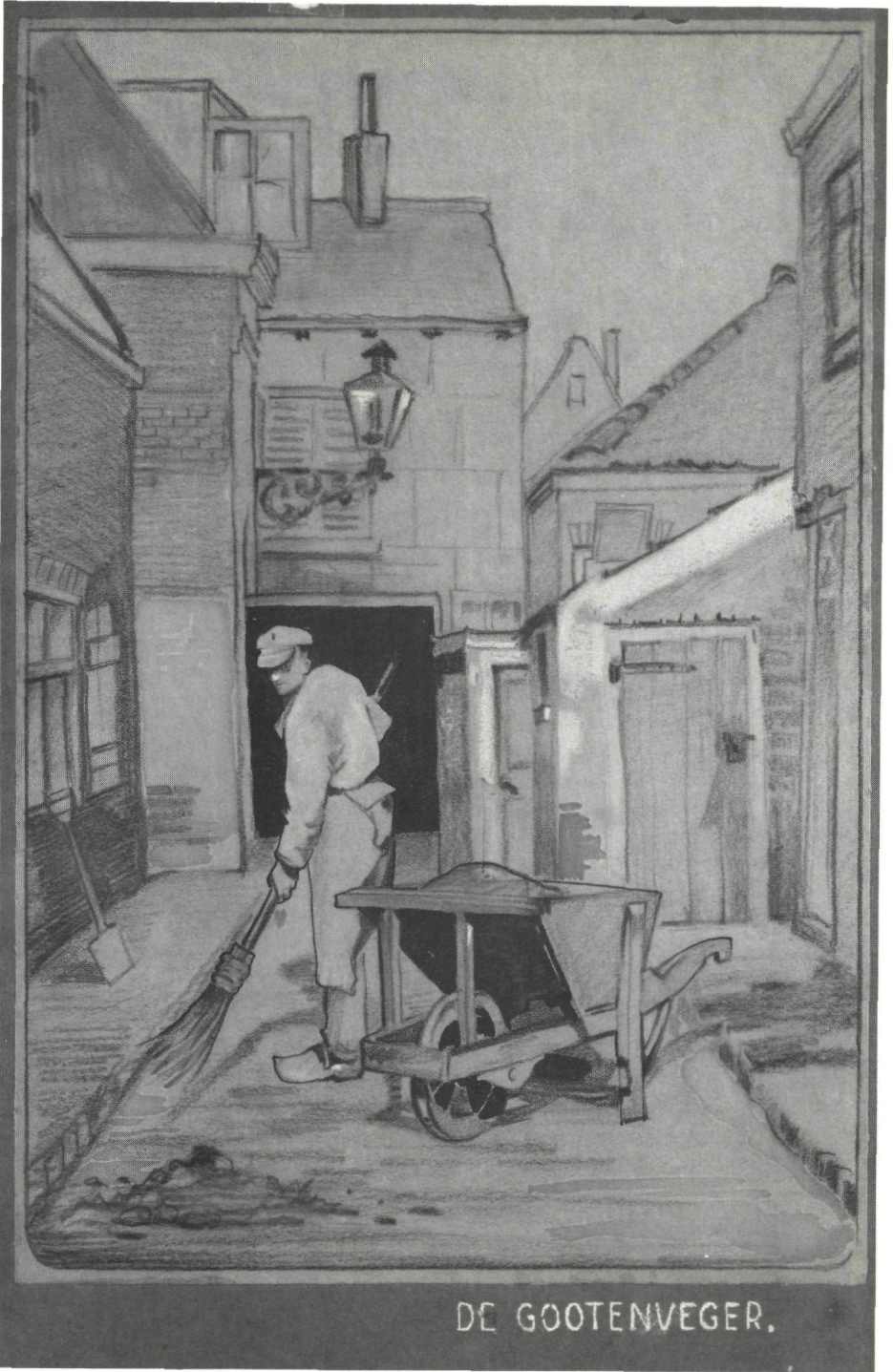
Willem van 't Woudt (1888-1970) heeft zijn leven lang in Vlaardingen gewoond. Graag was hij naar de rotterdamse kunstacademie gegaan, maar hij mocht dat niet omdat hij bij zijn vader in de schilderszaak moest. In 1918 kwam hij als huisschilder in dienst bij gemeentewerken. In 1953 ging Van 't Woudt als magazijnmeester-schildersopzichter met pensioen. Tot tekenen en schilderen kwam hij alleen in zijn vrije tijd. Boekhuis Den Draak gaf in 1977 een map met zes reproducties van houtsneden van Van 't Woudt uit, allemaal vlaardingse stadsgezichten.



26.

- 26 Willem van 't Woudt. Woonkamer van de opperman van gemeentewerken die bij de kachel bevroren pleetonnen ontdooit. Deel van een serie van 13 tekeningen, oorspronkelijk op een paneel van zachtboard geplakt, over de vlaardingse reinigingsdienst. Situatie ca 1920, getekend ca 1950. Oostindische inkt, crayon en aquarel. 34:45 cm. Schenking 1979.
- 27 Willem van 't Woudt. „De vuilvent”. Vuilnisophaler. Serie reinigingsdienst. Situatie ca 1920, getekend ca 1950. Crayon. 33:22 cm. Schenking 1979.
- 28 Willem van 't Woudt. „De gootenveger”. Straatveger met kruiwagen. Deel van de serie over de reinigingsdienst. Situatie ca 1920, getekend ca 1950. Crayon met aquarel. 30:21 cm. Schenking 1979.





DE GOOTENVEGER.